

■ **Ko se smatra
nezaposlenom osobom**

■ **Prava po osnovu
nezaposlenosti**

■ **Postupak ostvarivanja prava**

KO SE SMATRA NEZAPOSLENOM OSOBOM

Nezaposlenom osobom smatra se osoba sposobna za rad koja nije u radnom odnosu, a koja:

- a) nema registrirano privredno društvo ili drugo pravno lice, odnosno ne ostvaruje dividendu po osnovu udjela u privrednom društvu ili drugom pravnom licu;
- b) nema registriran obrt;
- c) se ne bavi poljoprivrednom djelatnošću;
- d) nije uživatelj penzije prema propisima o penzijskom i invalidskom osiguranju;
- e) nije redovan učenik ili student;
- f) ostvaruje prihod po bilo kom osnovu;
- g) aktivno traži posao.

Nezaposlena osoba aktivno traži posao ako:

- a) se redovno javlja službi za zapošljavanje;
- b) podnosi molbe poslodavcima ili daje oglas i javlja se na oglase i konkurse;
- c) pridržava se programa profesionalne orijentacije, obuke i prekvalifikacije.

OSIGURANJE ZA SLUČAJ NEZAPOSLENOSTI

Zaposlenici osiguravaju svoju materijalnu i socijalnu sigurnost za vrijeme nezaposlenosti prvenstveno osiguranjem za slučaj nezaposlenosti. Materijalna i socijalna sigurnost podrazumijeva:

- novčanu naknadu
- doprinose za zdravstveno i
- penzijsko osiguranje.

NOVČANA NAKNADA

Pravo na novčanu naknadu stiče nezaposlena osoba koja u trenutku prestanka radnog odnosa ima najmanje osam mjeseci rada neprekidno ili osam mjeseci sa prekidima u posljednjih 18 mjeseci.

Kod utvrđivanja prava na novčanu naknadu kao godina rada smatra se vrijeme od 12 mjeseci, a rad kraći od punog radnog vremena preračunava se na puno radno vrijeme.

Kao vrijeme provedeno na radu smatra se vrijeme obaveznog osiguranja prema propisima koji reguliraju sistem poreza i obaveznih doprinosa.

Nezaposlena osoba nema pravo na novčanu naknadu:

- a) kad je svjesno doprinijela prestanku radnog odnosa;
- b) kad se utvrdi da je dobrovoljno napustila posao bez opravdanog razloga.

Opravdan razlog za dobrovoljno prekidanje radnog odnosa postoji u slučaju kada, s obzirom na sve okolnosti, nezaposlena osoba nema druge prihvatljive mogućnosti nego da prekine radni odnos.

To se naročito, ali ne isključivo, odnosi na:

- a) seksualno ili drukčije zlostavljanje;
- b) diskriminaciju u smislu člana 5. Zakona o radu;
- c) uvjeta rada koji ugrožavaju zdravlje ili sigurnost;
- d) postupanje poslodavca suprotno zakonu;
- e) pritisak koji poslodavac vrši na zaposlenika zbog članstva u sindikatu ili drugoj organizaciji zaposlenika.

VISINA I DUŽINA TRAJANJA ISPLAĆIVANJA NOVČANE NAKNADE

Visinu novčane naknade čini 40% prosječne neto plaće isplaćene u Federaciji BiH u posljednja tri mjeseca prije prestanka radnog odnosa nezaposlene osobe, koju objavljuje Federalni zavod za statistiku.

Novčana naknada isplaćuje se nezaposlenoj osobi:

- a) 3 mjeseca ako je provela na radu od 8 mjeseci do 5 godina;
- b) 6 mjeseci ako je provela na radu od 5 do 10 godina;
- c) 9 mjeseci ako je provela na radu od 10 do 15 godina;
- d) 12 mjeseci ako je provela na radu od 15 do 25 godina;
- e) 15 mjeseci ako je provela na radu od 25 do 30 godina;
- f) 18 mjeseci ako je provela na radu od 30 do 35 godina i
- g) 24 mjeseca ako je provela na radu više od 35 godina.

Nezaposlenoj osobi koja je u cijelosti iskoristila novčanu naknadu, kod ponovnog sticanja ovog prava u vrijeme provedeno na radu uračunava se samo vrijeme provedeno na radu poslije isteka posljednjeg utvrđenog prava na ovu naknadu.

Nezaposlenoj osobi kojoj je pravo na novčanu naknadu prestalo ponovnim zaposlenjem prije isteka vremena u kojem je imala pravo na novčanu naknadu, a koja je ponovo ostala nezaposlena, osim kad je svjesno doprinijela prestanku radnog odnosa ili kad se utvrdi da je dobrovoljno napustila posao bez opravdanog razloga, nastavlja se isplaćivanje novčane naknade za preostalo vrijeme, ako je to za nju povoljnije.

Nezaposlenoj osobi koja ima pravo na novčanu naknadu može se, na njezin zahtjev, isplatiti naknada u jednokratnom iznosu ovisno o utvrđenom trajanju prava na naknadu, radi samostalnog ili sa drugom osobom obrazovanja privrednog društva, radnje ili drugog oblika obavljanja samostalne djelatnosti.

Nezaposlena osoba kojoj je naknada isplaćena u jednokratnom iznosu ne može se prijaviti službi za zapošljavanje prije isteka vremena za koje je primila jednokratnu isplatu.

POSTUPAK OSTVARIVANJA PRAVA PO OSNOVU NEZAPOSLENOSTI

Nezaposlena osoba ostvaruje prava za vrijeme nezaposlenosti u službi za zapošljavanje prema mjestu prebivališta.

Prava za vrijeme nezaposlenosti nezaposlena osoba koja je usljed ratnog stanja napustila prebivalište ostvaruje u službi za zapošljavanje prema mjestu boravka.

Pravo na novčanu naknadu stiče nezaposlena osoba ako se prijavi i podnese zahtjev **u roku od 30 dana od dana prestanka radnog odnosa**, odnosno dana odjavljivanja obrta ili djelatnosti.

Nezaposlena osoba koja iz opravdanog razloga propusti rok za prijavu može se prijaviti i podnijeti zahtjev u roku od 30 dana od dana prestanka razloga koji je prouzrokovao propuštanje roka. Pod opravdanim razlogom smatra se privremena spriječenost za rad po propisima o zdravstvenom osiguranju.

Novčana naknada pripada nezaposlenoj osobi od prvog dana po prestanku radnog odnosa ako podnese zahtjev za novčanu naknadu u naprijed navedenom roku.

Ako nezaposlena osoba podnese zahtjev nakon roka, novčana naknada joj pripada od dana podnošenja zahtjeva pa do isteka vremena za koje bi joj pripadalo pravo na novčanu naknadu. Novčana naknada ne pripada nezaposlenoj osobi koja podnese zahtjev poslije isteka vremena za koje bi joj pripadalo pravo na novčanu naknadu, na osnovu Zakona.

Osoba koja podnosi zahtjev za ostvarivanje novčane naknade za vrijeme nezaposlenosti dužna je dostaviti službi za zapošljavanje sve potrebne podatke za utvrđivanje prava.

PREKID ISPLATE NOVČANE NAKNADE

Isplata novčane naknade nezaposlenoj osobi prekida se:

- a) za vrijeme odsluženja odnosno dosluženja vojnog roka,
- b) u toku izdržavanja kazne zatvora duže od šest mjeseci.

Isplata novčane naknade nezaposlenoj osobi nastavlja se za ostatak perioda do kojeg je priznato pravo na ovu naknadu, pod uvjetom da se prijavi službi za zapošljavanje u roku od 30 dana po prestanku okolnosti koja je dovela do prekida.

Nezaposlena osoba koja ostvaruje prava za vrijeme nezaposlenosti dužna je u roku od 15 dana prijaviti nadležnoj službi za zapošljavanje svaku okolnost koja utiče na promjenu ili prestanak prava.

Nezaposlena osoba koja je ostvarila primanje na koje nije imala pravo dužna je vratiti primljene iznose odnosno nadoknaditi nastale izdatke ako je to pravo ostvarila:

- a) na osnovu netačne izjave ili podataka za koje je znala ili morala znati da su netačni;
- b) na neki drugi nezakoniti način ili u opsegu većem od onoga koji joj pripada;
- c) zbog toga što nije prijavila nastale promjene odnosno okolnosti koje utiču na prestanak prava ili opseg njegovog korištenja.

ZDRAVSTVENO OSIGURANJE

Obavezno zdravstveno osiguranje imaju nezaposlena lica koja se prijavljuju službi za zapošljavanje ako su:

- se prijavila u roku od 30 dana nakon prestanka radnog odnosa, obavljanja djelatnosti ili nakon primanja naknade plaća na koju imaju pravo prema Zakonu o zdravstvenom osiguranju ili prema propisima donesenim na osnovu ovog zakona;
- se prijavila u roku od 30 dana nakon služenja vojnog roka ili nakon prestanka nesposobnosti za rad zbog koje su otpuštena s te vojne službe;

- se prijavila u roku od 30 dana nakon otpuštanja iz ustanove za izvršenje kaznenih i prekršajnih sankcija, iz zdravstvene ili druge specijalizirane ustanove, ako je bila primijenjena mjera sigurnosti obaveznog psihijatrijskog liječenja u zdravstvenoj ustanovi ili obaveznog liječenja alkoholičara i narkomana;
- na stručnom osposobljavanju ili prekvalifikaciji koje organizira služba za zapošljavanje;
- se prijavila u roku od 90 dana nakon završetka školske godine u kojoj su završila redovno školovanje, odnosno od dana položenog ispita ako su prije toga izgubila pravo na zdravstvenu zaštitu;
- se prijavila u roku od 90 dana nakon služenja vojnog roka odnosno od dana prestanka nesposobnosti zbog bolesti radi koje su otpuštena s te vojne službe, ako su na služenje vojnog roka stupila u roku od 60 dana od dana završenog školovanja u odgovarajućoj ustanovi.

Zdravstveno osiguranje stiču i djeca koja su navršila 15 godina života a nisu završila osnovno školovanje ili se po završetku osnovnog školovanja nisu zaposlila ako se u roku od 30 dana od dana navršenih 15 godina života, odnosno od dana završetka školske godine prijave službi za zapošljavanje.

Lica koja su prema propisima o školovanju izgubila status učenika, odnosno redovnog studenta ili su prekinula redovno školovanje, zadržavaju pravo na zdravstvenu zaštitu u trajanju od jedne godine od dana prekida školovanja ako su se prijavila službi za zapošljavanje u roku od 30 dana od dana prekida školovanja i ako pravo na zdravstvenu zaštitu ne mogu ostvariti po drugom osnovu.

PENZIJSKO OSIGURANJE

Penzijsko osiguranje osigurava se nezaposlenoj osobi kojoj nedostaju do tri godine penzijskog staža do sticanja uslova za starosnu penziju, u skladu sa propisima o penzijsko-invalidskom osiguranju.

ADRESAR

JU Služba za zapošljavanje Unsko - sanskog kantona
Branislava Đurđeva 1, 77000 Bihać, 037/ 226-062

Služba za upošljavanje Županije posavske
Ulica III br.27, 76270 Orašje, 031/ 712-306

JU Služba za zapošljavanje Tuzlanskog kantona
Bosne srebrene 31, 75000 Tuzla 035/ 281-388

Služba za zapošljavanje Zeničko - dobojskog kantona
Adolfa Godbergera 6, 72000 Zenica, 032/405-107

Služba za zapošljavanje Bosansko - podrinjskog kantona
Maršala Tita 13, 73000 Goražde, 038/221-546

Služba za zapošljavanje Srednjobosanskog
kantona/Županije središnja Bosna
Stanična 6, 72276 Travnik, 030/511-090

Služba za zapošljavanje
Hercegovačko-neretvanskog kantona /
Hercegovačko-neretvanske županije
Kralja Tvrtka 19, Mostar, 036/321-824

Služba za zapošljavanje Županije zapadnohercegovačke
Trg Herceg-Bosne 1, 88340 Grude, 039/661-395

Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo
Đoke Mazalića 3, 71000 Sarajevo, 033/251-260

Županijski zavod za upošljavanje Livno
Kralja Tvrtka 5, 80101 Livno, 034/203-306

Federalni zavod za zapošljavanje
Đoke Mazalića 3, 71000 Sarajevo, tel. 033/208-250,
208-251 i 208-256, fax: 033/ 208-257,
e-mail: info@fzzz.ba, www.fzzz.ba